

בית הספר לאמנות המדרשה, מכללה אקדמית בית ברל

מערך יחידות הוראה

2012

קרטוגרפיה: מיפוי של מרחבים וסיפורים

תכנון מערך: שיר יפת

הנחייה: ד"ר ברונפלד-שטיין חוה

תקציר המערך:

מפות: מפה טופוגרפית, מפת כוכבים, מפת גוף, מפה טופולוגית... המפה היא כלי שימושי להתמצאות ולהבנת הסביבה שלנו, האומנם? אמנים, גיאוגרפים, אנשי צבא, חוקרי זיכרון, מגלי ארצות עסקו ועוסקים מאות שנים במיפוי ובמפות. במצב של חוסר היכרות עם המרחב החדש, במקום המוכר ללא מוכר בו אנו נהיה, נפעל באופן קבוצתי בכדי למפות את הסביבה שלנו. בסופו של התהליך כל אחד יתמקד במיפוי אישי.

במהלך הסדנה נכיר את ההיסטוריה של פעולת המיפוי, נטעם מהעיסוק במיפוי ובמפות באמנות עכשווית ונשאל שאלות שיחברו בין העבודה האמנותית שלנו לעבודת המיפוי. ממתן יש מפות? לאלו צרכים ומהם התפקידים? איך ממפים מרחב, איך מייצגים אתרים במרחב? האם ניתן לאתגר את המיפוי הדו-ממדי? האם ניתן לכלול סיפורים אישיים או קהילתיים, ואיך סיפור של מקום הופך לחלק מנושא המיפוי ומשפיע על אופייה וצורתה של המפה?

ציוד נדרש מהתלמידים:

מפות; תצלומים של מקומות, נושא שמעניין, חברים או משפחה; כלי רישום וציור – צבעים: צבעי מים /דיו/ או אקריליק, עפרונות, פחם, מספריים, דבק.

ציוד כללי ל-12-15 תלמידים

מקרן+מחשב

50 דפים חצי גיליון 240 גרם

גליל נייר ארוך 10 מ' 90X סמ'

מפה של נורדיה(או של מקום ספציפי אחר בו עובדים)

מפה של ישראל

הדפסות של סוגי מפות נוספים

20 שקפים בגודל חצי גיליון

מבנה המערך

המערך תוכנן כסדנה בת ארבע יחידות שתימשך יום שלם. יחד עם זאת ניתן ליישמה גם ברצף של ארבע יחידות שתמשכנה לפחות ארבעה שיעורים נפרדים.

חלק 1- הצגת הנושא ע"י מצגת והתנסות.

חלק 2- התנסות בקבוצות.

חלק 3- העמקה בנושא וקישור לאמנות ע"י מצגת. התנסות אישית.

חלק 4- דיון בעבודות התלמידים וסיכום השיעור.

הרציונל של הסדנה הוא שילוב בין דיון לבין עבודה מעשית. הדיון נובע מתוך מפגש עם מושגים ודימויים, ומטרתו להשפיע על ההתנסות האמנותית.

תכנון המערך:

1. מהי מפה? איזה מפות? (90 דקות)

מטרות:

- התלמיד ייפגש עם נושא המיפוי, לקראת מהלך עבודה אמנותי סביב הנושא.
 - התלמיד יכיר ויבין את חשיבותן ומשמעותן התרבותית של מפות בת'ופות שונות מטרות אופרטיביות:
 - לחבר בין מושגים מתחום הקרטוגרפיה למושגים באמנות.
 - להגדיר מהי מפה, ולהסביר מושגים בסיסיים שקשורים ביצירת המפה.
 - לסווג מפות ולהדגים אופני עשייה של מפות שונות.
- מושגים- מפה, היטל, קנה מידה, סמל, השטחה, מקרא
- ארגון הכיתה – ה, סביב המסך. לפעילות: ישיבה סביב שולחנות. על הקירות "תפאורה" של מפות.
- אמצעי המחשה- מצגת, דיון
- פעילות למידה ותרגיל - התלמיד יצייר מסלול הליכה/ נסיעה/הגעה למקום מתוך זיכרון.

חמרי עבודה – עפרונות רישום, ניירות של 1/4 גיליון, מחשב, מקרן.
מבנה – היכרות(10 ד'), תרגיל אישי קצר(15 דק'), תליית עבודות ושיחה(10 דק'), מצגת בנושא מיפוי (45 דק'), הפסקה (10 דק')

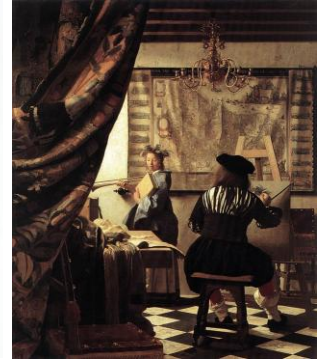
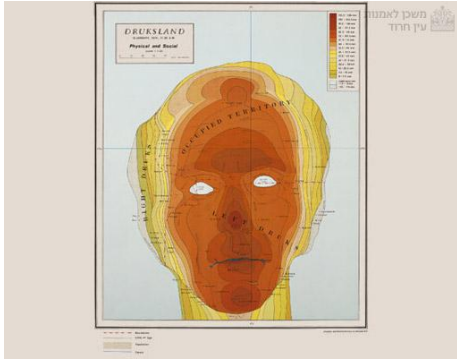
2. מסלול קבוצתי בנורדיה (135 דקות)

מטרות-

התלמיד יתרגם תלת מימד לדו מימד מתוך מחשבה על מיפוי;
התלמיד ייגלה בין קידוד של המציאות לבין התרשמויות וחוויה רגשית של כל תלמיד מהמרחב;
התלמיד יתנסה בשימוש בסמלים;
התלמיד יתנסה בסיעור מוחות קבוצתי, ובעבודה אמנותית כחלק מקבוצה.
מושגים- השטחה בציור, צמצום, קידוד, קו, נק. מבט, יחס למרחב.
ארגון הכיתה – חלוקה ל-3 קבוצות (4-5 תלמידים בקבוצה). כל קבוצה בוחרת סביבת עבודה. שני שולחנות עם חומרי העבודה.
אמצעי המחשה- מפת בית הארחה בנורדיה, מפת ישראל, מחשב, מקרן, ספרים: אטלס אוניברסיטאי, פרופ' משה ברוור, הוצאת יבנה 2001.
פעילות למידה-תרגיל – תרגיל קבוצתי מיפוי בבית הארחה.

1. התלמידים יתחלקו לקבוצות עפ"י האפשרויות הבאות:
 - מפה בעקבות פנטזיה – (למשל, הדברים שהיינו רוצים שיהיו כאן).
 - מפה היסטורית של המקום בו אנו נמצאים.
 - מפה של אזורים שאהבתי בתוך נורדיה במסגרת מחנה האמנות.
2. התלמידים יתכננו איך יפעלו אל מול ההצעה לנושא שקיבלו, ויקבעו את היחס שלהם אל המקום.
3. התלמידים ייצרו ביחד מקרא ויתכננו מה יתואר במפה (ומה לא יתואר במפה).
4. התלמידים יחליטו כיצד להעביר את המציאות לדו מימד (מבט על, קווי גובה, שילוב של תמונות וכו').
5. התלמידים ייצרו בחמרים העומדים לרשותם מפה בטכניקות של ציור/ רישום/ גזירה/ הדבקה וכו'.

חמרי עבודה- ניירות גדולים 100X90 ס"מ , כלי רישום וציור, מספריים, דבק, הדפסות של מפות שונות (קטעים ממפות לוויין, מפת הגעה לנורדיה, מפת ישראל) , תמונות של מרחבים בנורדיה.
מבנה- שיחה + הצגת התרגיל(10 דקות) חלוקה לקבוצות + שיחות קבוצתיות (10 דקות) עבודה קבוצתית (100 דקות), דיון על העבודות (15 דקות).

3. המפה שלי (180 דקות)

מטרות- התלמיד יתנסה ביצירת מפה בהתאם לחוויה אישית שלו להגדיר מפות ככלי אמנותי; ליצור מפה אישית; לחבר בין צורה (מפה, תרשים) לתוכן (החוויה האישית שלי, מקום שאני אוהב, שאיפות שלי).

מושגים- קולאז', צבע, קו, כתם, קנה מידה, יצירת מרחב, נרטיב/סיפור. **אמצעי המחשה-** מצגת "מפות ואמנות" (עבודות של אמנים ישראלים ובינ"ל). ספרים: מיכאל דרוקס – "מסעות בדרוקסלנד", אוצרת גליה בר אור, עין-חרוד : משכן לאמנות, עין-חרוד, 2007. מאגר דימויים של מפות במחשב.

ארגון הכיתה – בזמן המצגת: מעגל. בזמן העבודה: שני שולחנות עם חמרים וארגון חופשי לפי מהלך העבודה של כל תלמיד.

חומרי עבודה- מחשב, מקרן, הדפסות של מפות שונות, מספרים, דבק, צבע, עפרונות. ניירות מתוך גליל באורך 90 ס"מ. מפות, חפצים ותמונות אישיות שהתלמידים יביאו מהבית של מקומות אהובים, משפחה וכו'.

פעילויות למידה/אתרגיל:

1. הצעות לנקודת פתיחה לפעולה : בחירה של נושא אישי למפה והתאמת המהלך האמנותי לנושא; בחירה בסוג מפה מתוך המפות שדיברנו עליהן והתמודדות אמנותית עמה; עבודה שמשתמשת במפה כחומר.

2. דוגמאות לאפשרויות פעולה:

מפה כדיוקן

מפת זיכרונות

מפת חפצים

מפה של המשפחה שלי

מפת מקומות אהובים/ מקומות שהייתי בהם

מפת שאיפות

התייחסות למפה קיימת

3. התלמיד יבחר סוג מצע וגודל מצע בהתאם לנושא שבחר.

4. התלמיד יצייר/ יגזור /ידביק, ויוסיף חומרים אישיים בהתאם לסוג המפה.

5. התלמיד מוזמן להתייחס למפה כנקודת מוצא לפעולה ולא ליצור תוצר סופי שהוא מפה.

מבנה – שיחה + מצגת מפות באמנות (40 דק'), הסבר המשימה האישית (10 דקות), הפסקה (10 דק') עבודה אישית (100 דקות), הפסקה (10 דק').

4. סיכום ודיון (90 דקות)

מטרות: לסכם את הנושא שנלמד, לחזור על מושגים ציוריים ותוכניים שעולים מן העבודות ולדון בהתנסות המעשית.

לימוד ודיון משותף של הקבוצה בעבודות שנוצרו, בתהליכים האישיים שעברו, ובנקודות של התפתחות בעבודה.

מטרות אופרטיביות:

- התלמיד ישחזר את מהלך העבודה האישי שלו.
- התלמיד יביע את מידת שביעות רצונו מהתהליך שהוא עבר בסדנה.
- התלמיד יגיב על עבודות של תלמידים אחרים.

ארגון הכיתה: סביב העבודות.

פעילות למידה:

1. התלמידים יתלו או יניחו את העבודות באופן שהולם אותם.
2. התלמידים ידונו באופן קבוצתי בעבודות שנעשו.

מבנה: תליית העבודות (15 דק'), דיון קבוצתי על כל עבודה (60 דק' כ-5 דקות לכל תלמיד), סיכום הנושא והשיעור (15 דק').